

КУЛЬТУРА АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Ажогіна Наталія Віталіївна,
асистентка кафедри іноземних мов
хіміко-фізичних факультетів
Інституту філології
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

Natalia Azhogina,
Assistant Professor, Department of Foreign Languages,
Faculties of Chemistry and Physics,
Institute of Philology,
Taras Shevchenko National University of Kyiv
Email: natasha_nauka@ukr.net
ORCID iD 0000-0001-6249-6118

<https://doi.org/10.28925/2524-2644.2021.112>

УДК 1:37(477)+УДК 81.42 + 811.111

ФІЛОСОФСЬКО-ЛІНГВІСТИЧНИЙ НАЧЕРК У РАКУРСІ ПЛАГІАРИЗМУ ТА АНТИПЛАГІАРИЗМУ

PHILOSOPHICAL-LINGUISTIC SKETCH IN THE VIEW OF PLAGIARISM AND ANTIPLAGIARISM

Сучасна геополітична ситуація, соціокультурне положення в Україні суттєво вплинули на практичну філософію та філологію. В умовах складної пізнавально-ціннісної ситуації, викликаній російською навалою, заборони на все російське, неоднозначної ситуації в галузі академічної доброчесності, дотримання вимог стосовно оригінальності авторських підходів (наукових і освітніх) є нагальним питанням. Для України воно має двоїстий характер. З одного боку, йдеться про збереження українства в цілому, а з іншого, про внесок України у світову культуру та науку. Платформою вирішення цих проблем, у тому числі, є університет та студентство. На цю суспільну інституцію та людей, які є основою науки і освіти, покладено велику місію — зберегти і розвинути масштабний потенціал, який є магістральним стосовно подальшого розвитку країни та її людності. Плагіат, разом із іншими організаційно-змістовими сучасними проблемами в науці, в академічній освіті, в післядипломній підготовці має бути подоланий на основі активного творчого пошуку і новітніх науково-освітніх рішень. Сучасні вимоги до новизни наукових досліджень та освітніх методик засновані на високому патріотизмі й відчутті та розумінні вченим, освітянином, з одного боку, і молоді, яка навчається, з іншого, соціальної відповідальності. Академічна доброчесність сьогодні повинна бути взірцем усвідомленого громадянства, цариною розсудливого і патріотичного ставлення до вітчизняної науки і освіти. Метою статті є розгляд рішень у сфері подолання плагіату та пошук новітніх підстав наукової та освітньої оригінальності. Авторський погляд є вираженням сучасних підходів до розробки цих проблем у філософсько-філологічному контексті.

Ключові слова: плагіаризм, антиплагіаризм, лінгвістика, філософські інтенції.

The current geopolitical situation in the world, the socio-cultural situation in Ukraine have significantly influenced practical philosophy and philology. In a difficult cognitive and value situation caused by the Russian invasion, the ban on all Russian things, the ambiguous situation in the field of academic integrity, compliance with the requirements for the originality of the author's approaches (scientific and educational) is an urgent issue. For Ukraine, it has a dual nature. On the one hand, it is about preserving Ukrainianness in general, and on the other hand, about Ukraine's contribution to world culture and science. The platform for solving these problems, among others, is the University and students. This social institution and the people who are the basis of science and education have a great mission — to preserve and develop a large-scale potential that is the mainstay of the further development of the country and its people. Plagiarism, along with other organizational and semantic modern problems in science, in academic education, in postgraduate training must be overcome on the basis of active creative search and the latest scientific and educational solutions. Modern requirements for the novelty of scientific

research and educational methods are based on high patriotism and the feeling and understanding of scientists, educators, on the one hand, and young students, on the other hand, social responsibility. Academic integrity today should be a model of conscious citizenship, the realm of prudent and patriotic attitude to domestic science and education. The author's view is an expression of modern approaches to the development of these problems in the philosophical and philological context.

Keywords: plagiarism, antiplagiarism, linguistics, philosophical intentions.

Вступ. Актуальність проблеми виходить з необхідності вироблення сучасних підходів стосовно співвідношення плагіаризму та академічної доброчесності (антиплагіаризм як аспект), традицій та новітніх умов існування української науки та освіти.

Йдеться про розробку науково-освітньої стратегії України на основі їхнього світоглядного та ідеологічного обґрунтування, у фокусі якого знаходиться активний пошук трансформованих цінностей та ідеалів — в умовах виживання українства та його співвідношення зі світом.

Вітчизняні наука і освіта сьогодні вважаються фронтом, на цих теренах, викладачі, науковці, вихователі, разом із молоддю, є, в першу чергу, громадянами, яким держава доручила надважливе завдання — зберегти потенціал нації, народу і активно шукати шляхи його розвою.

Це завдання постало надзвичайно актуально на теренах гуманітарних наук, у тому числі, у філології та філософії. *Філологія*, зокрема, в царині академічної доброчесності та її лінгвістичного обґрунтування, має упроваджувати певні новації в сегменті лексики та текстології: А. на рівні лінгвістичного обґрунтування поняття «плагіаризм» (у академічному середовищі та освітній практиці), Б. на рівні сучасного тлумачення поняття «новизна» (стосовно наукових досліджень, розробок у вищій школі, ширше — Університету), В. на рівні співвідношення українських науково-освітніх традицій та світових новацій, у першу чергу, в демократичних державах, Г. в умовах заборон на все російське — культурне, мовне, наукове, освітнє; ба більше, ці моменти певним чином активізують пошуки новітнього місця і ролі України в світі.

Філософія України, базована на кращих традиціях мистецтва думки та її вираження, сьогодні покликана визначати світоглядні та ідеологічні орієнтири в напрямі активізації патріотизму, соціальної громадянської відповідальності, виховання і освіти громадян, в дусі збереження всього українського та його співвідношення з кращими культурними новаціями на рівні провідних демократій.

Методологія дослідження покладена на: 1) загально філософські методи мислення; 2) загально наукові методи наукової діяльності;

3) специфічні методи філології та лінгвістики; 4) методи соціальної філософії, філософії освіти, педагогіки вищої школи. У ракурсі лінгвістики застосовані наступні методи: описовий, порівняльно-історичний, типологічний, структурний. Зокрема, порівняльно-історичний метод використаний для характеристики основних концептів: плагіаризм, антиплагіаризм (в англо-українському контексті). Метод дискурс-аналізу дозволяє зануритися в глибину професійного дискурсу, в межах якого має місце науково-освітня комунікація. Також дотичними є підходи з комунікативної лінгвістики. Методи філософії застосовані у висвітленні явищ світоглядного характеру. Філософія освіти спрямовується сьогодні на вирішення новітніх завдань, які знаходяться на рівні змісту і організації освіти в кризових умовах. Філософська етика є цариною етичних/а етичних підстав антиплагіаризму та плагіаризму — основних концептів у сфері академічної доброчесності.

Ці феномени науково-освітнього життя тісно пов'язані з проблемою новизни — рушія наукової та освітньої творчості. На нашу думку, її вирішення певним чином є дотичним до епістемології, ейдетики, гносеології та практичної філософії. Новизна є індикатором відкритості вченого та освітянина, показником рівня громадянської соціальної відповідальності, визначником рівня ментальних, інтелектуальних, емоційних характеристик тощо, особистості (людей, причетних до освіти і науки), яка опинилась в надзорстких умовах життя і творчості.

Виділення невирішених питань у ракурсі досліджуваної проблеми. З точки зору сучасної методології пізнання та його світоглядного забезпечення (на теренах сучасної України) має особливе значення соціально-філософський та соціолінгвістичний аспекти феноменів плагіаризму та академічної доброчесності (як вираз антиплагіаризму). Контекст досліджуваної проблеми вкорінений в сучасні реалії України та її положення на світовій арені. Окрім проблеми виживання, є нагальною проблемою пошуків вітчизняними науковцями та освітянами новітніх підходів щодо буття людини в умовах кризового соціуму.

У добу Ковіду, у час війни, українські наука та освіта розробили методологію

«дистанції» — пізнавальна, освітньо-виховна діяльність в певному часопросторі зайняли нішу віртуального світу; розпочата загальна інформатизація соціального простору країни має обмежений характер. Проблема збереження української наукової і освітньої ідентичності вкупі з проблемою просування кращого українського в світі поставили науковців і освітян у один ряд із захисниками вітчизни.

Для старшого покоління українців є проблемою подолання наслідків «радянщини» — у поглядах, відчуттях, мові, традиціях та ін. Від молодого покоління сьогодні вимагається надзавдання — активно і творчо упроваджувати новітні технології, поширювати цінності демократії, виробляти неупереджений креативний погляд на співвідношення традицій та новацій. На наш погляд, цьому мають сприяти всі гуманітарні галузі знання та інформації, а особливо — філософія та філологія.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Основна проблема статті має міждисциплінарний характер розгляду. Визначимо напрацювання вітчизняних дослідників у галузі академічної доброчесності (на рівні філософії, педагогіки, філології тощо). Це праці С. Ревуцької [1], Ю. Олексина, А. Кух, А. Макаренко, Л. Бакуменко, М. Бойченка, Н. Борейко, А. Бровченка, І. Варави, О. Василенко, А. Вербицької, Т. Гранчак, Н. Зубченко, А. Джурило, А. Колеснікова, О. Кравченко, О. Кривуші, І. Лотиш, В. Михайлова, Н. Нагорної, М. Ожевана, Т. Павленко, Г. Павло, У. Проценко, Л. Пшеничної, Л. Рижак, В. Ромакіна, М. Рябенко, Н. Сегеди, О. Семіног, А. Сингаївської, О. Слободянюк, Г. Сотської, Я. Сошинської, І. Стифанишин, О. Тринус, Л. Тютюник, Т. Фалалєєвої, А. Федосенко, О. Шевченко, О. Шовкової, Н. Юрко, Л. Янчевої, N. Batechko, A. Durdas, T. Kischak та ін.

Авторський підхід полягає в застосуванні напрацювань у сфері філософії та філології у напрямі вироблення нової методології виживання особистості в умовах кризового соціуму та активного спрямування творчості особистостей і колективів — наукових та освітніх — у бік підвищення рівня новизни та актуальності як основної передумови дотримання вимог і норм академічної доброчесності, подолання «радянщини» і «російщини» засобами науки і освіти, в цілому, українською культурою.

Хід дослідження. Проблема дослідження розглядається з точки зору світових та українських реалій, які визначені трансформаціями в сфері геополітики, культури. Мається на увазі стан співвідношення українських напрацювань у сфері науки і освіти (у роки незалежності)

та новітніх досягнень в передових демократичних державах.

У 2000-ні роки Україна долучилася до світових, особливо до європейських, наукових та освітніх стандартів, норм і вимог у науковій та освітній сферах. Проблема плагіаризму в цей час була певним чином вкорінена в недобрі соціальні явища, насамперед в корупцію. За роки просування росії на Україну, в час «гібридної» війни, певним чином проявили себе політики і чиновники, які займали антиукраїнські позиції. Сьогодні ці позиції караються відповідним чином.

З іншого боку, процес залучення кращих світових здобутків у сфері науки і освіти затьмарений проблемами вимушеної міграції, навіть буття людини в умовах війни.

У цих умовах мова йде про загальну інформаційну війну, війну ідеологій і світоглядів. На нашу думку, доброчесна наукова й освітня діяльність, громадянська соціальна відповідальність, є запорукою збереження духовно-діяльнісного потенціалу українства, продовження кращих результатів наукових і освітніх досліджень, практик, технологій та формування в молодого покоління рис сучасного науковця й громадянина.

У скрутних обставинах від наукових і освітніх спільнот вимагається здруженість, критичне ставлення до «сліпого» запозичення новітніх ідей, поглядів, підходів тощо.

Основною тенденцією цієї діяльності є подолання парадигм неоімперського характеру, позбавлення права на життя поглядів, ідей, які протистоять українству, з одночасним зверненням до урядів провідних демократичних держав з метою підтримати Україну, її науку та освіту. Цей момент надає можливість прилучення українців до кращих наукових і освітніх зразків, які напрацьовані в цих країнах.

Якщо не брати до уваги негативні факти, які свідчать про програті місця української науки і освіти, то можна стверджувати — українська молодь, майбутнє вітчизни, пришвидшеними темпами зростає — світоглядно, ідеологічно, технологічно; активно сприймає і творчо конструє, трансформує новації в сфері науки і освіти.

Цей момент посилений багатьма обставинами, а особливо впевненим входженням України до світового, європейського наукового, освітнього, в цілому, культурного простору; суспільний часопростір ущільнений настільки, що особистість поставлена перед неминучим фактом — швидко дорослішати, бути відкритою для новацій та їх інтенсивного впровадження.

Цьому певним чином потужно сприяє загальний процес інформатизації, який одночасно висуває новітні вимоги до інтелектуально-ментальної сфери людини. Для України це є нагальним завданням.

В умовах інтенсифікації сфери інформації та прилучення до неї особистості є надзавданням вправно і критично ставитися до новітньої інформації. Одночасно це завдання висуває ряд вимог, у тому числі в сфері мовної політики, наук про мову та в освітній політиці та практиці. На думку І. Дроздової [2], юна, молода особистість повинна брати участь у полікультурному, полімовному дискурсі з метою швидкого реагування на новації, базовані на мові передових демократичних країн. У цьому ракурсі для вирішення проблеми статті мають надважливе значення праці Ф.С. Бацевича [3, 138].

Праці та діяльність видатних українських філософів — В.П. Андрущенко, М.І. Бойченка [6], В.Г. Кременя, В.О. Огнев'юка [4], С.І. Пирожкова, В.Л. Савельєва, Л.В. Сохань, Н.В. Хамітова, В.І. Шинкарука та ін. — здатні спрямувати наукову та освітню спільноту на вирішення нагальних питань: 1) збереження і продовження духовно-культурного потенціалу нації; 2) досягнення українським соціумом найвищих рубежів буття людства — на рівні метаантропології та ноосферного мислення; 3) вироблення світогляду, сфокусованого на напруженні ментальних, інтелектуальних, емоційних та ін. потенцій особистості, здатній до життя в кризовому соціумі, до подолання перешкод, пересторог, які стосуються мовної та, в цілому, культурної сфери, до критичного ставлення відносно інформаційного потоку, особливо на ниві позбавлення (забуття, відрази) образів, ідей, ідеологій тощо, як ретроспективного, так і новочасного неоперського характеру.

На нашу думку, розширення меж науково-освітнього пошуку, прилучення українців до кращих зразків світової науки і культури висувають новітні завдання в морально-піднавальній сфері. Перш за все йдеться про підвищення рівня професійної і загальної комунікативної компетенції. По-друге, про значне підвищення рівня інформаційних знань, умінь та навичок особистості в умовах стресового і неоднозначного інформаційного навантаження. По-третє, вироблення знань, умінь і комунікативних навичок у сегменті психологічної безпеки і здоров'я. По-четверте, підвищення рівня колективної соціокультурної безпеки на платформі соціальної громадянської відповідальності, яка, в свою чергу, абсолютно відноситься до вимог і стандартів із академічної

добročесності, до адекватного слідування морально-етичним нормам — у науці, освіті тощо. При цьому особистість має виробити в собі звичку враховувати динамічний характер змін, які їм визначально притаманні, брати активну участь в напрацюванні колективних цінностей та ідеалів.

Прикладами такої практики є волонтерська діяльність, безпосередня участь в різноманітних формах віртуальної науки, освіти, взагалі культури, тверда підтримка захисників вітчизни, у тому числі в сфері їхньої релаксації, різних видів соціальної адаптації, допомоги, підвищення рівня освіти, участі в різноваріантних формах післядипломної освіти, підвищення кваліфікації і перекваліфікації.

Вітчизняні філософи пропонують різні шляхи подолання плагіаризму, у тому числі на базі сучасної антропології (зокрема, метаантропології) (Н. Хамітов, [5]), досягнень Київської, Харківської та ін. шкіл (на основі світоглядно-антропологічного підходу В.І. Шинкарука, філософії людиноцентризму В. Кременя, філософії життєтворчості Л.В. Сохань [5, 6–30]).

На нашу думку, такі теоретичні пошуки та практична робота мають проєктивний продовжуваний характер.

Наукова новизна статті базована на авторському сприйнятті можливостей із підвищення рівня новизни та актуальності в науково-освітніх теоретичних пошуках і практичних розробках як певного знаряддя (форми, методу, напрямку) подолання плагіаризму та шляху досягнення високого рівня академічної доброчесності, із залученням кращих напрацювань у сфері української філософії та філології.

Висновок. Досліджувана проблема знаходиться у фокусі сучасного стану України, її науки та освіти. Йдеться про вироблення науковими й освітніми спільнотами України сучасного бачення інформаційно-пізнавальної сфери, критичного ставлення до новацій в науці і освіті, про подолання залишків «радянщини» і «російщини» в сфері мови, культури тощо, про повноцінне збереження надбань української науки і освіти, духовно-культурного потенціалу нації в критичних умовах. У цих умовах основною перешкодою плагіаризму та некритичного ставлення до новацій, особливо в інформаційній сфері, має бути індивідуальна та колективна соціальна відповідальність, розглянута в ракурсі адекватного виконання вимог, стандартів (гносеологічних та морально-ціннісних), створення певних теоретичних і практичних позицій щодо повноцінної реалізації та забезпечення всіх безпекових заходів

щодо розвитку науки й освіти України в умовах критичної ситуації. Філософи, філологи, інші гуманітарії сьогодні розробляють сучасні теоретичні підходи і практично втілюють основну мету існування України та її народу — максимально сприяти повноцінній соціалізації молоді, її вихованню, освіті, невтомно трудитися над новизною та виробленням наднових методологічних і методичних підходів у пізнавальній і морально-етичній, ціннісній, світоглядній сфері.

Слава Україні!

Джерела

1. Курс лекцій з дисципліни «Академічне письмо». М-во освіти і науки України; Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, каф. українознавства; уклад. С.К. Ревуцька. Кривий Ріг : ДонНУЕТ, 2018.
2. Дроздова І. Професійний дискурс і мовна особистість студента ВНЗ нефілологічного профілю. Вісник Львів. ун-ту. Серія філол. 2010. Вип. 50. С. 212–221.
3. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики : підруч. К. : ВЦ «Академія», 2009. 376 с.
4. Огнев'юк В.О. Освіта в системі цінностей сталого людського розвитку. К. : Знання України, 2003. 450 с.
5. Хамітов Н., Крилова С. Цілісність людини як критерій і результат поєднання філософської антропології, психоаналізу і арт-терапії: підхід мета антропології // Філософська антропологія, психоаналіз та арт-терапія: перспективність взаємодії: підхід філософської антропології як мета антропології: збірник наукових праць Міжнародної науково-практичної конференції, 30–31 березня 2016 р. / За ред. Хамітова Н.В. К. : Інтерсервіс, 2016. 206 с. С. 6–23.

6. Бойченко М. Історичне становлення інституційних засад критичного мислення: ідейний, освітній, правовий та політичний виміри. *Філософія освіти. Philosophy of Education*, 2014. № 2(15). С. 80–97.

References

1. Kurs leksii z dystsypliny «Akademichne pysmo». (2018). Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy, Donets. nats. un-t ekonomiky i torhivli im. M. Tuhana-Baranovskoho, Kryvyi Rih: DonNUET, 81 p. [in Ukrainian].
2. Drozdova, I. (2010). Profesiyni dyskurs i movna osobystist studenta VNZ nefilolohichnoho profilu. *Visnyk Lviv. un-tu, Seriya: Filolohiia*, 2010, Vyp. 50, pp. 212–221 [in Ukrainian].
3. Batsevych, F. S. (2009). *Osnovy komunikatyvnoi linhvistyky: pidruchnyk*. K., 376 p. [in Ukrainian].
4. Ognev'iu, V. O. (2003). *Osvita v systemi tsinnosti staloho liudskoho rozvytku (svitohliadno-metodolohichni aspekt)*. *Dys... d-ra filol. nauk*, Kyivskiy natsionalnyi un-t im. Tarasa Shevchenka, K., 412 p. [in Ukrainian].
5. *Filosofska antropolohiia, psykhoanaliz ta art-terapiia: perspektivnist vzaiemodii: pidkhid filososfkoii antropolohii yak metaantropolohii*. (2016). *Zbirnyk naukovykh prats Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii*, 30–31 bereznia 2016 r., za red. Khamitova N. V., K.: Interservis, 206 p. [in Ukrainian].
6. Boichenko, M. (2014). *Istorychne stanovlennia instytutsiinykh zasad krytychnoho myslennia: ideinyi, osvittni, pravovyi ta politychni vymiry*. *Filosofia osvity [Philosophy of Education]*, 2014, 2 (15), 80–97 [in Ukrainian].

Подано до редакції: 09.02.2021.
Прийнято до друку: 17.06.2021.